

Statens pensionsverk
851 90 SUNDSVALL

Datum 2008-12-08
Dnr 32-2008-0559

Aktuariell granskning SPV

Riksrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Statens pensionsverk (SPV) granskat beräkningsgrunder för den försäkringstekniska avsättning som SPV redovisar i sin balansräkning.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Riksrevisionen vill fästa SPV:s uppmärksamhet på med denna revisionsrapport.

Riksrevisionen önskar information senast 2009-02-21 med anledning av våra iakttagelser i denna rapport.

Sammanfattning

Granskningen har genomförts med stöd av aktuariell kompetens från Ernst & Young AB. Den av Riksrevisionen anlitade konsulten har till Riksrevisionen levererat en revisionsrapport som medföljer som bilaga till denna rapport. De iakttagelser, som sammanfattningsvis lyfts fram i denna rapport, framgår mer i detalj av den bilagda rapporten.

Granskningen har omfattat försäkringstekniska riktlinjer, kontrollräkning av reserven samt intern aktuariell kontroll.

Riksrevisionen vill uppmärksamma följande iakttagelser från den bilagda rapporten:

- 1) Beskrivning i årsredovisning
- 2) Försäkringstekniska grunder och begreppen aktsam respektive betryggande värderingsgrund
- 3) Intern aktuariell kontroll

1 Beskrivning i årsredovisning

Som framgår av granskningen är inte den beskrivning av grunderna för försäkringsteknisk avsättning som de framgår av årsredovisning 2007 fullt ut riktigt beskrivna (se bilaga sid 8). Granskningen visar att SPV inte fullt ut följer aktsamhetsprincipen enligt tjänstepensionsdirektivet.

Rekommendation

Vi rekommenderar att SPV i årsredovisningen ser över sin beskrivning på vilka grunder beräkning av försäkringsteknisk avsättning har skett, så att denna mer korrekt beskriver grunderna.

2 Försäkringstekniska grunder

Vår uppfattning är att de försäkringstekniska antaganden som används i försäkringsrörelsen vid beräkning av reserven inte fullt ut är aktsamma. Vår granskning visar avseende frågan om tjänstepensionsdirektivet ska tillämpas av SPV eller inte, att detta sannolikt inte är tvingande för SPV. SPV ger ändå uttryck för avsikten att följa *aktsamma* grunder. Mot denna bakgrund har granskningen genomförts och följande avvikelser från tjänstepensionsdirektivets innebörd bör SPV vara medveten om och ha en tydlig förhållning till. Allmänt sett visar granskningen att det är oklart vilken innebörd SPV lägger i begreppet *aktsam*, vilket används för att beskriva vilken principiell grund SPV använder för sina försäkringstekniska beräkningar. Granskningen visar att det endast i begränsad omfattning är liktydigt med den innebörd av begreppet *aktsam* som finns i tjänstepensionsdirektivet. Framför allt i följande avseenden följer inte SPV *aktsam* grund (i den mening som tjänstepensionsdirektivet innebär):

- *Metod för beräkning av reserv* (bilaga sid 12)
SPV tillämpar inte kassaflödesteknik med räntekurva för att diskontera för sina åtaganden.
- *Diskonteringsränta* (bilaga sid 9)
Granskningen visar att tillämpat antagande om 1.9 % diskonteringsränta vid beräkning av skuld inte bedöms fullt ut vara helt aktsamt.
- *Driftskostnader* (bilaga sid 10)
Granskningen visar att gällande driftskostnadsbelastning inte följer aktsamma grunder. SPV har per 2008-01-01 sänkt sin driftskostnadsbelastning avsevärt men motsvarar trots det 1.5-2 gånger den faktiska driftskostnaden.

Rekommendation

Vi rekommenderar SPV att i dessa avseenden utreda och ta ställning till hur SPV ska förhålla sig till begreppet *aktsamhet*.

3 Intern aktuariell kontroll

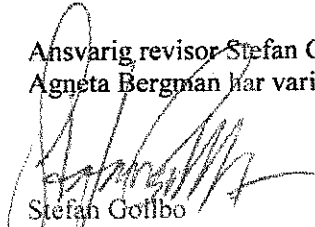
Vår uppfattning är att det finns viss förbättringspotential gällande intern aktuariell kontroll och framförallt gällande dokumentation av sådan (se bilaga sid 14).

Rekommendation

Framför allt bör SPV ta fram en tydligare ansvars- och rollbeskrivning för aktuarien, men även i möjligaste mån flytta in manuella beräkningar till systemet.

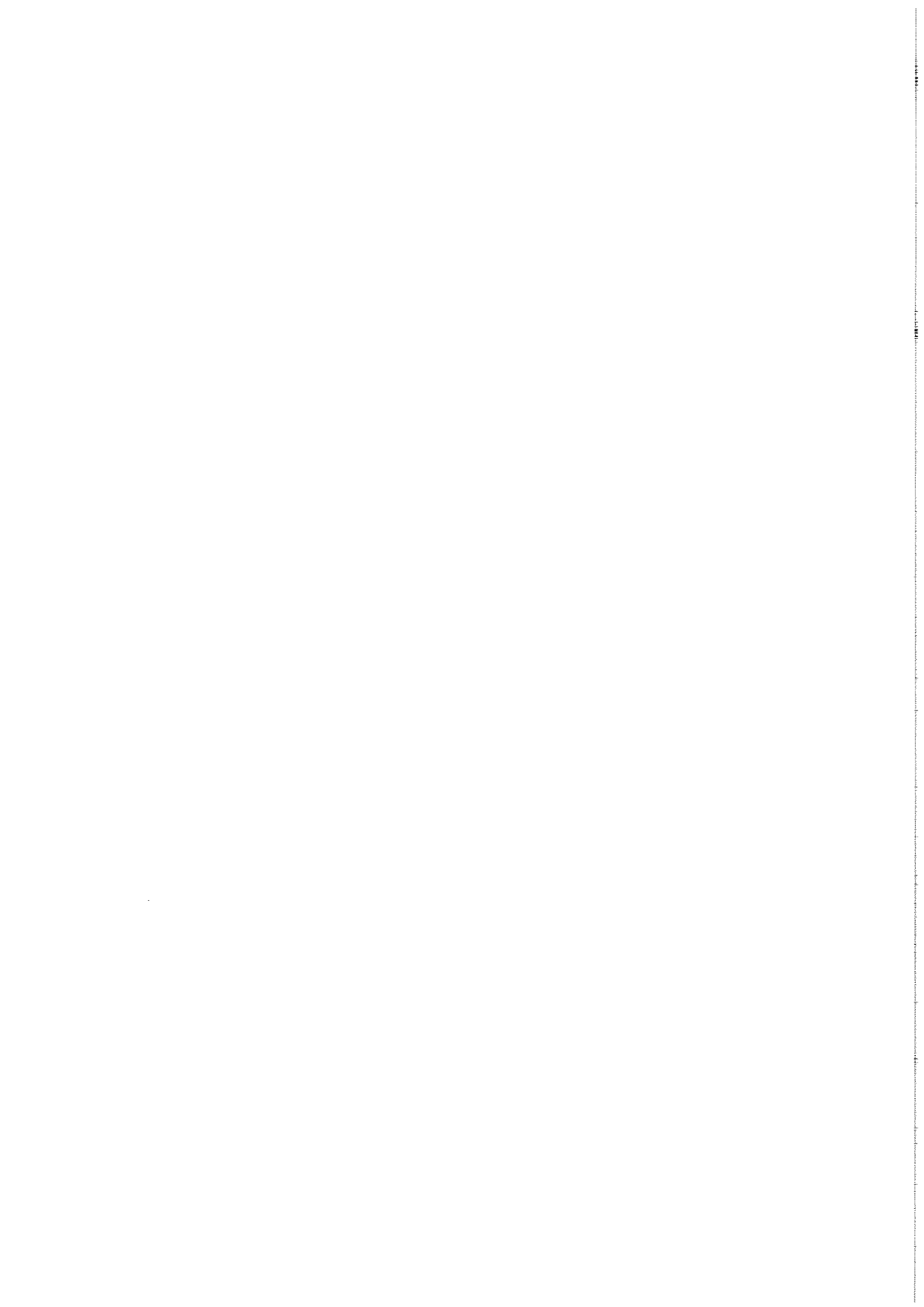
Ansvarig revisor Stefan Gollbo har beslutat i detta ärende. Granskningsledare Agneta Bergman har varit föredragande.

Stefan Gollbo

Agneta Bergman

Kopia för kännedom:

Regeringen

Aktuariell granskning SPV

Riksrevisionen

Räkenskapsår	2008
Datum	5 december 2008
Till	Stefan Gollbo, Riksrevisionen
Från	Albert Bergendal, Ernst & Young

1 Sammanfattning

Aktsam grund

Vår uppfattning är att de försäkringstekniska antaganden som används i försäkringsrörelsen vid beräkning av reserven inte fullt ut är aktsamma.

Då SPV, i sin senaste version av Försäkringstekniska riktlinjer uppger att antagandena är aktsamma och i årsredovisning för räkenskapsåret 2007 uppger att antagandena är aktsamma och följer aktsamhetsprincipen i tjänstepensionsdirektivet¹ förordar vi att denna beskrivning, framförallt den senare, av principiell grund för beräkning av reserven omformuleras alternativt att antagandena ses över för att bättre överrensstämma med aktsamhetsprincipen ("Prudent Person Principle") i Tjänstepensionsdirektivet.

Vår samlade uppfattning är dock att riktlinjerna, i och med de senaste tidens ändringar, för den statliga försäkringsrörelsen, mer och mer gått från en betryggande grund (i dess gamla bemärkelse) mot en aktsam sådan (om än inte fullt ut enligt Tjänstepensionsdirektivets definition).

Kontrollräkning av reserven

Våra egna oberoende beräkningar av reserven utförda i enlighet med SPVs Försäkringstekniska Riktlinjer och Försäkringstekniskt Beräkningsunderlag per 2008-

¹ Tjänstepensionsdirektivet implementerades i svensk lagstiftning 1 januari 2006 och behandlar reglering av tjänstepensionsinstitut.

06-30 baserat på av SPV erhållna summerade intjänade fribrev fördelat på olika försäkringsprodukter och bestånd inom PA 03 påvisar en skillnad i reserv om 338 MSEK, eller 0.4 %, i förhållande till den specificerade reserven beräknad av SPV. Denna skillnad är acceptabel givet vald metod.

Försäkringstekniska riktlinjer

Försäkringstekniska Riktlinjer och Försäkringstekniskt Beräkningsunderlag är uppställda och reglerar förhållanden så att de anses följa Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2003:8) och vidare anser vi att SPV följer vad som kan anses vara god aktuariell sed vad gäller val av beräkningsmodeller och metodik.

Intern kontroll

Vår uppfattning är att det finns viss förbättringspotential gällande intern aktuariell kontroll och framförallt gällande dokumentation av sådan.

2 Vårt uppdrag

I enlighet med avrop på ramavtal daterat 2008-09-02 avseende aktuariellt stöd till Riksrevisionens årliga revision av Statens Pensionsverk (SPV) är Ernst & Youngs uppdrag genom undertecknad att genomföra en aktuariell analys av SPV.

Uppdraget har haft som mål att huvudsakligen granska den s k försäkringsrörelsen och i den framförallt pensionsavtal PA 03 vad gäller de nya försäkringstekniska riktlinjerna och beräkningsunderlag som fastställdes av styrelsen per 2008-06-10 samt kommentera huruvida nämnda riktlinjer följer applicerbart regelverk samt är rimliga jämfört med praxis inom branschen och i förhållande till Finansinspektionens rekommendationer och allmänna råd. Dessutom har det i uppdraget ingått att utvärdera den interna styrningen och kontrollera processen vid reservsättning.

3 Utfört arbete

Vårt arbete har följt våra standardprocedurer för en aktuariell granskning av försäkringstekniska avsättningar (FTA) och processer i ett livförsäkringsbolag - dock beaktat att SPV per definition inte bedriver försäkringsverksamhet (se nedanstående avsnitt).

Granskningen har genomförts genom att ta del av publikt material och den dokumentation som bolaget sammanställer löpande och i samband med bokslut. Granskningen har även kompletterats med muntliga genomgångar med aktuarie P-O

Carlén, chef för enhet Försäkring Birgitta Krutrök och chef för sektionen Försäkringsteknik Annica Bylund.

Granskningen är uppdelad i ett antal delområden enligt följande:

- SPVs verksamhet och roll
- Försäkringstekniska riktlinjer och beräkningsunderlag
- Aktuariella antaganden
- Aktuariell metodik
- Försäkringstekniska avsättningar
- Intern aktuariell kontroll

4 SPVs verksamhet och roll

4.1 SPV:s instruktion m.m.

SPVs roll definieras av dess instruktion (SFS 2007:832) Instruktionen gör bl a gällande att SPV ska:

- Ansvara för frågor som rör den statliga tjänstepensioneringen,
- Ansvara för att försäkringstekniskt beräkna korrekta pensionskostnader,
- Besluta om och betala ut tjänstepensionsförmåner, pensionsersättningar mm
- Besluta om försäkringstekniska riktlinjer och premier
- Debitera myndigheter och andra arbetsgivare premier
- Ansvara för att värdet av statens försäkringsåtaganden kan redovisas

För vidare information hänvisar vi till Förordning 2007:832.

Viktigt att belysa är att SPV:s instruktion inte gör gällande att SPV bär någon direkt form av demografisk eller finansiell risk inom försäkringsmodellen.

En annan omständighet i detta sammanhang är att Försäkringsrörelselagen (SFS 1982:713) inte torde vara giltig för SPV².

Efter att ha granskat ett flertal dokument och diskuterat SPVs roll är vår samlade bedömning att det inte är uteslutet att den som slutligen bär den demografiska och finansiella risken är staten som sådan och inte myndigheten SPV. Av denna anledning torde inte SPV bedriva försäkringsverksamhet enligt gängse definition. Denna

² Försäkringsrörelselagen SFS 1982:713, 2 § Denna lag gäller inte för försäkringsrörelse som drivs enligt andra författningar eller som utövas av försäkringsanstalter som inrättats av staten.

ståndpunkt är viktig då det med största sannolikhet påverkat utefter vilken grund SPV beslutat om försäkringstekniska beräkningsantaganden att tillämpa vid reservberäkning.

4.2 Försäkringsmodellen

SPV delar upp den statliga tjänstepensioneringen i en försäkringsmodell bestående av:

1. Försäkringsrörelsen, som omfattar förmåner till arbetstagare som haft förmånsgrundande anställning efter utgången av 1997 och för vilka det betalats premier till SPV
2. Äldre förmåner, som omfattar förmåner till arbetstagare vars anställning upphört senast 31 december 1997
3. Arbetsgivarnas förmåner, vilket är pensioner, pensionsersättningar och delpensioner som arbetsgivarna finansierar i egen regi genom skuldföring
4. Övriga förmåner, som avser lokalanställd personal, förordnande- och chefs pensioner, med fler.

Denna rapport behandlar först och främst försäkringsrörelsen.

4.2.1 Försäkringsrörelsen

Enligt SPV är försäkringsrörelsen tänkt att fungera som en försäkringsrörelse på den privata marknaden med skillnaden att pensionsmedlen stannar inom staten fram till dess en förmån betalas ut. SPV redovisar de försäkringstekniska avsättningarna i balansräkningen och avsättningarna balanseras samtidigt av tillgångar som består av en fordran på statsverket. På tillgångarna – fordran på statsverket – beräknas en fiktiv avkastning med utgångspunkt i marknadsräntan på 10-åriga statsobligationer.

Till försäkringsrörelsen hör förmåner enligt kollektivavtal mellan Arbetsgivarverket och de statsanställdas huvudorganisationer. Förmånerna finansieras, i överförd bemärkelse, genom att arbetsgivaren betalar löpande premier, eller en engångspremie, till SPV.

4.2.2 Grunder för värdering av försäkringsreserven i försäkringsrörelsen

Att förstå försäkringsrörelsens verksamhet och roll gällande statlig tjänstepension är av högsta vikt för att bilda sig en uppfattning på vilka grunder försäkringsreserven upprättas och sedermera hur den värderas.

I dagsläget upprättas försäkringsvillkor, Försäkringstekniska Riktlinjer (FTR) och Försäkringstekniska Beräkningsunderlag (FTBU) uteslutande av SPVs styrelse, men enligt utsago med vägledning utifrån Tryggandelagen och Finansinspektionens

föreskrifter om försäkringstekniska grunder att tillämpas vid beräkning av kapitalvärde om tryggande av pensionsutfästelse (vilket vi tolkar som FFFS 2007:24 samt FFFS 2007:31).

Man skulle kunna fråga sig om SPV genom försäkringsrörelsen bedriver någon form av försäkringsrörelse med eller utan tjänstepensionsverksamhet och om SPV i så fall ska lyda under Tjänstepensionsdirektivet och därmed tillämpa dess definition på aktsamma beräkningsantaganden. Alternativt, ska s k betryggande grunder eller till viss del aktsamma användas eller finns det ytterligare alternativ?

Vi ämnar inte inom ramen för detta uppdrag att utreda om vi anser så vara fallet men konstaterar att då SPV bl a inte följer Finansinspektionens föreskrifter om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar (FFFS 2008:6) är vår uppfattning att SPV inte anser sig vara ett försäkringsföretag och ännu mindre ett försäkringsföretag som bedriver tjänstepensionsverksamhet. Om SPV vore det senare skulle det även högst sannolikt resultera i att SPV skulle lyda under Tjänstepensionsdirektivet och därmed vara tvungna att ha aktsamma antaganden vid värdering av reserv.

Dock är vår uppfattning att SPV på flera punkter, genom sitt sätt att formulera sig, mer eller mindre, uppger sig för att bedriva en försäkringsrörelse och därmed finns risken att de kan uppfattas som vara försäkringsföretag och även ett sådant där försäkringstekniska antaganden följer aktsamhetsprincipen i Tjänstepensionsdirektivet.

Av denna anledning har vi granskat huruvida vi anser att SPVs antaganden är aktsamma enligt Tjänstepensionsdirektivets definition, eller om de kan anser vara betryggande eller någonstans däremellan (se avsnitt 7).

5 FTR och FTBU

SPV har per 1 januari 2008 uppdaterat FTR och FTBU med anledning av förändrade rekommendationer av Finansinspektionen, förändringen avser främst nya antaganden om dödlighet.

Det är SPVs styrelse som uteslutande ansvarar för och upprättar, dock med vägledning av deras aktuarie, både FTR och FTBU. Senaste version är daterad till 2008-06-10.

Istället för som brukligt i livförsäkringsbolag upprätta två separata dokument för FTR och FTBU har SPV valt att istället upprätta ett gemensamt dokument vilket dock är uppdelat i de två områdena.

Då SPVs styrelse ansvarar för både FTR och FTBU (vanligt i livbolag är annars att FTR beslutas av styrelse och FTBU beslutas av chefsaktuarie och/eller VD) och dessutom då SPV inte lyder under FIs tillsyn och då därmed FTR inte är publikt material är vår bedömning att endast upprätta ett dokument är tillfredställande.

Vi bedömer vidare att FTR/FTBU är fastställt i enlighet med Finansinspektionens allmänna råd FFFS 2003:8 och därmed är tillfredställande.

6 Föreskrifter och aktsamma antaganden

6.1 Aktsamma antaganden enligt Aktsamhetsprincipen

Enligt definition i Tjänstepensionsdirektivet ska aktsamma antaganden vid beräkning av försäkringstekniska avsättningar för tjänstepensionsförsäkring göras inom följande områden:

- diskonteringsränta (både nominella och indexerade åtaganden)
- dödlighet (både dödsfalls- och livsfallsdödlighet)
- sjuklighet (insjuknande och avveckling)
- driftskostnader (omfattande anskaffning, administration och skadereglering)
- avkastningsskatt
- förändringar i befintliga försäkringsavtal (annullationer, återköp, fribrev, flytträtt).

6.1.1 Aktsamhet – generellt

Enligt FI bör följande gälla inom samtliga områden där man har anledning att göra aktsamma antaganden vid beräkning av avsättningar för åtaganden för tjänstepension, både inom traditionell livförsäkring och inom fondförsäkring.

Generella utgångspunkter i aktsamhetsprincipens tillämpning vid beräkning av försäkringstekniska avsättningar:

- Realistisk värdering av åtagandena ska användas vid beräkning av avsättningarna.
- Explicita påslag för säkerhet bör endast göras i situationer där utfallet bedöms särskilt osäkert. Det betyder att allmänna säkerhetsbelastningar inte är i enlighet med aktsamhetsprincipen.
- Vid osäkerhet i val mellan två likvärdiga realistiska modeller för bestämning av antaganden ska den modell väljas som ger den högsta beräknade avsättningen i det aktuella fallet. Detta rör två nivåer av osäkerhet, dels osäkerhet om typ av

modell (t.ex. Makeham eller mer allmän livslängdstabell), dels osäkerhet om parametrar inom en given parametrisk modell.

- Med realistiska antaganden om dödlighet och sjuklighet avses bedömningar som baseras på erfarenheter av utfall med beaktande av trender och omvärldsfaktorer. Avsättningar med avseende på dessa risker, samt förutsebara framtida driftskostnader och andra antaganden, ska vara sådana att de vid en tänkt överlåtelse av ett specifikt försäkringsbestånd utgör ett marknadsmässigt acceptabelt värde.
- Grundansats ska vara att varje avtal värderas enskilt.
- Den ansvarige aktuarien ska se till att vald metodik för varje beräkningsantagande dokumenteras och uppdateras vid behov.

6.2 FFFS 2008:06 – Aktsamma antaganden avseende diskonteringsränta

FI har upprättat föreskrift FFFS 2008:06 som beskriver försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar.

Sammanfattningsvis gör denna föreskrift gällande att försäkringsbolag ska för försäkring som *inte är tjänstepensionsförsäkring* bestämma diskonteringsräntan, den så kallade högsta räntan, som marknadsräntan för statsobligationer med en löptid som motsvarar de förväntade utbetalningarnas löptid. Föreskrifterna gäller från den 1 april 2008.

FI föreskriver också att bolagen ska bestämma diskonteringsräntan för försäkring som *är tjänstepensionsförsäkring* som genomsnittet av swapräntan och statsobligationsräntan.

I det fall SPV bedrev försäkringsverksamhet är vår uppfattning att de per definition även skulle bedriva tjänstepensionsverksamhet vilket föranleder att räntan skulle sättas utifrån genomsnittet av swapräntan och statsobligationsräntan.

Enligt Finansinspektionens föreskrifter om *aktsamma antaganden för tjänstepensionsverksamhet* (dvs i enlighet med Tjänstepensionsdirektivet) ska varje förväntad utbetalning diskonteras med en ränta som motsvarar medeltalet mellan swapräntor och obligationer vars löptid motsvarar betalningen.

FI har även gett ut en vägledande skrift³ för tjänstepensionsföretag som ska följa så kallade aktsamma antaganden. Nedan sammanfattar vi denna skrifs definition av diskonteringsränta. Speciellt viktiga delar har vi valt att belysa med

³ Tjänstepensionsföretag – en vägledning. Skrift publicerad av Finansinspektionen 2006-05-22

understruken text.

Aktsam värdering av försäkringsåtaganden avseende tjänstepensionsförsäkring innebär kassaflödesuppdelning av de försäkringstekniska avsättningarna. Varje transaktion i ett försäkringsavtal ska i princip diskonteras var för sig med respektive riskfria räntesats för motsvarande löptid. De institut som inte kan dela upp hela eller viss del av sina åtaganden i kassaflöden får därför under en övergångsperiod använda sig av en skattad genomsnittlig kassaflödesviktad löptid.

Ovanstående innebär att en aktsam värdering bör ske utifrån en marknadsbaserad räntekurva.

6.3 FFFS 2007:31 - Betyggande antaganden avseende diskonteringsränta

SPV hävdar i årsredovisning 2007 (sida 60) att hänsyn tas till FIs föreskrift om trygghandgrunder (vilket vi tolkar som FFFS 2007:24 och FFFS 2007:31) då styrelsen beslutar om ränta, dödlighet och andra aktuariella antaganden.

Föreskrifterna innehåller de så kallade trygghandgrunderna som ska användas för att beräkna kapitalvärden vid tryggande av pensionsutfästelser utanför livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor. Trygghandgrunderna utgör underlag när en arbetsgivare ska beräkna kapitalvärdet av en arbetstagares intjänade pension vid en särskild tidpunkt.

Föreskrifterna FFFS 2007:24, med ledning av de försäkringstekniska grunder som anges i FFFS 2007:31, gör gällande att både för nominella pensionsutfästelser och sådana utfästelser som innebär rätt till värdesäkring, ska ränteantagandet vid beräkningen baseras på i tiden utjämnade marknadsräntor för långa statsobligationer. Ränteantagandet beslutar FI om en gång per år. Det finns också en möjlighet att räkna med lägre, stabila och mer betryggande ränteantaganden. I föreskrifterna införs även nya, aktuella dödlighetsantaganden som baseras på den anställdes födelseår.

7 Aktuariella antaganden i SPV

Av SPV:s senaste årsredovisning framgår att SPV:s försäkringsrörelse är tänkt att fungera som en försäkringsrörelse på den privata marknaden (sid 5) och gör vidare gällande att försäkringstekniska antaganden såsom ränta, driftkostnader, dödlighet och andra riskmått och skatter "följer aktsamhetsprincipen i tjänstepensionsdirektivet" (sid 60), och samtidigt att hänsyn tas i till FIs föreskrift om trygghandgrunder. I FTR A.3 och FTR B.1 vilka behandlar beräkning av premier respektive försäkringsteknisk avsättning går också att läsa att antaganden ska vara aktsamma.

Av denna anledning har vi granskat huruvida vi tycker att antagandena är satta efter ovanstående principer.

Vi finner det motsägelsefullt att påstå att antagandena är aktsamma och samtidigt att hänsyn är tagen till FI:s föreskrift om trygghandgrunder som inte behandlar fullt ut aktsamma antaganden. Detta gäller framförallt diskonteringsräntan vid beräkning av FTA.

7.1 Diskonteringsränta

7.1.1 Definition av aktsam diskonteringsränta

Se ovan.

7.1.2 SPV:s faktiska antagande och vår bedömning

Bruttoräntan vid beräkning av premie och skuld i försäkringsrörelsen är 1.9 % årligen.

Finansinspektionens författningssamling FFFS 2007:31 förordar en bruttoränta om 1.8 % för värdesäkrade utfästelser (96 % av utfästelserna i SPV är värdesäkrade).

Bedömning

Tillämpat antagande om 1.9 % diskonteringsränta vid beräkning av skuld bedöms inte fullt ut vara helt aktsamt. En anledning till att vi inte anser det vara helt aktsamt är att försäkringsåtagandena i första hand, enligt aktsam grund, ska värderas med de riskfria marknadsräntor (räntekurva) som motsvarar åtagandenas längd. Den ränta som tillämpas av SPV är mer eller mindre statisk och grundar sig i stora delar på trygghandgrundernas diskonteringsränta. Vidare fluktuerar inte denna ränta fullt ut efter marknadens svängningar vilken en räntekurva, alternativt kassaflödesviktad diskonteringsränta, som baserar sig på statsobligationer och swapräntan skulle göra.

7.2 Driftskostnader

7.2.1 Definition aktsamma driftskostnadsantaganden

FI:s definition på ett aktsamt driftskostnadsantagande gör gällande att ett tänkt övertagande av avsättningarna måste bygga på att avsättningarna inte behöver ökas för att klara framtida frigörelser av belastningarna utan att den nuvarande reservuppbyggnaden täcker försäkringsavtalets alla framtida förväntade driftskostnader. Å andra sidan kan framtida kostnadsbelastning ske för verkliga kostnader som redan inträffat, oftast så kallad "up-front-provision" som uppstår

som initial anskaffningskostnad.

Utgångspunkt i aktsamhetsprincipens tillämpning vid beräknade avsättningar beträffande framtida antaganden avseende driftskostnader bör vara

- att balans ska råda på beståndsnivå mellan faktiska löpande driftskostnader för administration, skadereglering, utbetalning och det kontinuerliga frigörandet av belastningar, och
- att även anskaffningskostnader ska behandlas på samma sätt.

7.2.2 SPV:s faktiska antagande och vår bedömning

Livförsäkringsavsättningen belastas med driftskostnader genom minskning av ränteintensiteten med 0,002 procentenheter. Under pensionsutbetalningstiden antas en löpande driftskostnad på utbetalt belopp med 0,0075 (0,06 för tillfällig sjukpension).

Finansinspektionens författningssamling FFFS 2007:31 förordar en dels sänkning av ränteintensiteten med 0,002 dels att beräknat kapitalvärde ökas med 5 % för belastning för säkerhets- och driftskostnader.

SPV har per 2008-01-01 sänkt sin driftskostnadsbelastning avsevärt men motsvarar trots det 1.5-2 gånger den faktiska driftskostnaden. Underlag saknas dessutom för att fördela driftkostnaderna på respektive produkter och områden inom SPV. Aktuarien (med detta menas fortsättningsvis PO alternativt motsvarande befattning) har meddelat att en översyn dock borde genomföras av kalkylmodellen som används för att fördela SPVs administrationskostnader mellan de olika områdena i försäkringsmodellen.

Bedömning

Vår bedömning är att gällande driftskostnadsbelastning inte följer definitionen i avsnitt ovan och därmed inte är aktsamt. Ett sätt att närma sig aktsamhet vore att fullfölja översynen av kalkylmodellen.

7.3 Dödlighet

7.3.1 Definition aktsamma dödlighetsantaganden

För dödsfallsförsäkring gäller att antaganden om dödligheten är väsentlig för premieberäkning och avsättningar för framtida dödsfallsutbetalningar. För livsfallsförsäkring gäller att bedöma kvarstående livslängd för de försäkrade.

Utgångspunkten i aktsamhetsprincipens tillämpning vid beräknade avsättningar beträffande framtida antaganden om dödlighet bör enligt FI vara att bolaget ska beakta

- ålder och kön
- ekonomisk dödlighet
- produktanpassade antaganden om dödlighet (som vid dödsfallsskydd och livsfallsskydd) och där beakta effekter av eventuella risker
- trender avseende reducerad livsfallsdödlighet med möjlig framtida långsamt avklingande generationsdödlighet genom uttrycklig påverkan vid parameterintervall eller genom särskilda säkerhetspåslag,
- erfarenheter av särskilda beståndskaraktäristika (yrkesgrupper, fackliga grupper, marknadsspecifikt etcetera).

7.3.2 SPV:s faktiska antagande och vår bedömning

Vid skuldberäkning av pension under utbetalning i försäkringsrörelsen använder sig SPV fr o m 2008-01-01 av generationsdödlighet i enlighet med FFFS 2007:31.

Då vi inte erhållit någon historisk dödlighetsanalys på SPVs bestånd har vi svårt att avgöra huruvida tillämpat dödlighetsantagande är aktsamt eller ej. Dock kan sägas att det generellt föreligger skillnader mellan befolkningsdödligheten och försäkringsdödligheten samt skillnader i delbestånd såsom frivilligt och obligatoriskt tecknad försäkring samt tjänstemän respektive kollektivarbetare.

Bedömning

Vår samlade bedömning är dock att den generationsdödlighet som återfinns i FFFS 2007:31 mycket väl skulle kunna representeras av SPV:s bestånd i försäkringsrörelsen och därmed kunna anses vara aktsamt. Likväl borde detta antagande styrkas genom en analys av historisk dödlighet för SPV:s bestånd.

7.4 Nyttjandegrad av ÖB

7.4.1 Definition

Definitionen är närmast att en realistisk värdering av åtagandena ska användas vid beräkning av avsättningarna och att explicita påslag för säkerhet endast bör göras i situationer där utfallet bedöms särskilt osäkert.

7.4.2 SPV:s faktiska antagande och vår bedömning

Vi har tagit del av en utredning daterad 2008-05-30 som påvisar att nyttjandegraden 60 % kan antas realistisk och därmed aktsam.

8 Beräkningsmetodik

Livförsäkringsavsättningen beräknas med traditionell prospektiv teknik på försäkringsnivå med relativt statiska parametrar (d v s följer inte marknaden på exempelvis månadsbasis) avseende ränta, driftskostnader och dödlighet.

Bedömning

Myndighetens tillämpade metodik avseende livförsäkringsavsättningen bedöms som acceptabel. Om SPV däremot önskar fungera som en försäkringsrörelse på den privata marknaden, eller av annan anledning värdera sina åtaganden enligt akksamhetsprincipen rekommenderas en övergång till kassaflödesteknik och att reserv beräknas utifrån en s k räntekurva som framtages enligt FFFS 2008:06.

En övergång till kassaflödesmodell och diskontering med räntekurva skulle kunna innebära en del effekter på reserven men vi har inte inom ramen för detta uppdrag estimerat denna effekt.

9 Försäkringstekniska avsättningar

I syfte att säkerställa att reserverna i SPV är beräknade i enlighet med god aktuariell sed och följer det som SPVs styrelse beslutat om i FTR och FTBU har vi på ett antal produkter gjort egna oberoende efterräkningar.

För att möjliggöra detta har vi av SPVs aktuarie erhållit på födelsemånadsbasis summerade utfästelser med intjänande pensionsrätter (fribrev) för ett antal försäkringsprodukter (totalt 4 710 st utfästelser kategori aktiva/fribrev plus 10 424 st utfästelser kategori pensionärer). Dessa utfästelser motsvarar bestånd PA 03 som beräknas av beräkningssystemet.

För dessa utfästelser har vi sedan beräknat en prospektiv reserv genom att helt utgå ifrån vad som står i FTB och FTBU gällande beräkningsformler, räntor, dödlighet, driftskostnader etc.

Nedanstående tabell sammanfattar våra resultat i förhållande till de reserver som upprättats av SPV. Samtliga uppgifter per 2008-06-30.

TSEK Kolumn A	Antal utfästelser Kolumn B	FTA SPV Kolumn C	Antal efterräknade Kolumn D	% efterräknade Kolumn E	FTA SPV efterräknade Kolumn F	% FTA efterräknade Kolumn G	efterräknade, TSEK Kolumn H	% diff FTA efterräknade Kolumn I	Absolut diff Kolumn J
<i>Produkter aktiva-fribrev</i>									
IAK	927	5 166 795	0	0,0%	0	0,0%	0	na	0
ÅPE	994	70 270 364	994	100,0%	70 270 364	100,0%	69 943 500	0,4652%	326 864
ÅPF	1 793	6 040 842	1 793	100,0%	6 040 842	100,0%	6 040 842	0,0000%	0
ÖB0	513	4 276 278	513	100,0%	4 276 278	100,0%	4 276 278	0,0000%	0
ÖB3	483	495 518	483	100,0%	495 518	100,0%	495 518	0,0000%	0
Totalt aktiva/fribrev	4 710	86 249 797	3 783	80,3%	81 083 002	94,0%	80 756 138	0,4031%	326 864
<i>Produkter pensionärer</i>									
EPB3	503	99 338	250	49,7%	21 019	21,2%	20 934	0,4042%	85
EPV13	175	4 841	175	100,0%	4 841	100,0%	4 829	0,2481%	12
EPV2-63	897	163 406	897	100,0%	163 406	100,0%	162 102	0,7979%	1 304
EPVB13	19	343	10	52,6%	262	76,5%	261	0,2717%	1
EPVB2-63	88	7 693	52	59,1%	3 397	44,2%	3 342	1,6166%	55
IAEPV13	378	126 766	0	0,0%	0	0,0%	0	na	0
IAEPV2-63	378	366 002	0	0,0%	0	0,0%	0	na	0
IAK3	12	67 998	0	0,0%	0	0,0%	0	na	0
KEB3	158	3 620	90	57,0%	1 090	30,1%	1 066	0,3965%	4
KEV3	308	145 670	308	100,0%	145 670	100,0%	145 308	0,2489%	363
PE3	47	25 572	47	100,0%	25 572	100,0%	25 508	0,2481%	63
PFB3	22	8 372	22	100,0%	8 372	100,0%	8 351	0,2482%	21
SJD3	1394	380 048	1 394	100,0%	380 048	100,0%	379 105	0,2481%	943
SJT3	3766	957 652	0	0,0%	0	0,0%	0	na	0
SPE3	472	347 076	472	100,0%	347 076	100,0%	346 215	0,2481%	861
ÅPE3	24	1 453 927	24	100,0%	1 453 927	100,0%	1 450 313	0,2486%	3 614
ÅPEF3	53	10 971	53	100,0%	10 971	100,0%	10 944	0,2482%	27
ÅPF3	14	30 948	11	78,6%	27 900	90,2%	27 831	0,2481%	69
ÅPFB3	11	20 261	11	100,0%	20 261	100,0%	20 211	0,2486%	50
ÅPPS3	552	127 999	552	100,0%	127 999	100,0%	127 682	0,2481%	318
ÖB03	1068	1 127 937	1 068	100,0%	1 127 937	100,0%	1 125 138	0,2481%	2 799
ÖB33	85	38 991	85	100,0%	38 991	100,0%	38 895	0,2481%	97
Totalt pensionärer	10424	5 515 431	5 521	53,0%	3 908 740	70,9%	3 898 054	0,2734%	10 688
Totalt	15 134	91 765 228	9 304	61,5%	84 991 742	92,6%	84 654 192	0,3972%	337 550

- Kolumn A: Produkt / Kategori
 Kolumn B: Totalt antal existerande utfästelser inom produkt / kategori
 Kolumn C: Av SPV beräknad reserv för utfästelser som återfinns i kolumn B
 Kolumn D: Antal efterräknade utfästelser inom produkt / kategori
 Kolumn E: Kolumn D / kolumn B
 Kolumn F: Av SPV beräknad reserv för utfästelser som återfinns i kolumn D
 Kolumn G: Kolumn F / kolumn C
 Kolumn H: Egen efterräknad reserv för utfästelser som återfinns i kolumn D
 Kolumn I: Kolumn H / kolumn F
 Kolumn J: Kolumn F – kolumn H

Totalt har vi erhållit 15 134 summerade utfästelser med en reserv om 91,8 mdkr vilket motsvarar hela den maskinellt beräknade reserven för PA 03 (utöver detta existerar det inom PA 03 som beräknas manuellt av aktuarien som avser tid utan premie, TUP, om – 2 075 730 TSEK och reservering för löpanden premiebefrielse om 713 527 TSEK).

Förutom PA 03 finns ytterligare reservering för andra delar av försäkringsrörelsen samt äldre förmåner och övriga förmåner. Den totala reserven per 2008-06-30 uppgår till 169,5 mdkr plus skatt.

Av de 15 134 summerade utfästelsema har vi efterräknat 9 304 summerade utfästelser motsvarande en reserv om 85,0 mdkr. Vår oberoende beräknade reserv för dessa efterräknade summerade utfästelser uppgår till 84,7 mdkr, dvs en differens om 0,4 % eller 337,6 MSEK, vilket är acceptabelt givet vald metod och erhållen data.

Av SPV:s delårsrapport framgår att reserven för försäkringsrörelsen uppgick till 135,8 mdkr per 2008-06-30. Av reserven för den erhållna datan om 91,8 mdkr är 89,7 mdkr hänförliga till försäkringsrörelsen av vilket i sin tur kontrollberäkning har skett med ett totalt belopp om 85,0 mdkr. Erhållen data utgör därmed 66,1 % av den i delårsrapporten upptagna reserven i försäkringsrörelsen och den kontrollberäknade andelen utgör sålunda 62,6 % av densamma.

Reserv beräknad av SPV per 2008-06-30.

Summa av Skuld, bokförd (kr)	Gren			
Aktiv, pens, livr, PSA och TGL	F-rörelsen	Äldre förmåner	Övriga förmåner	Totalt
A	88 445 810 541	2 075 730 349		90 521 540 890
L	3 929 300 210	3 944 397 380		7 873 697 590
P	42 985 752 718	27 103 960 464	528 327 180	70 618 040 362
PSA	374 030 112	88 173 789		462 203 901
TGL	50 163 143			50 163 143
Totalt	135 785 056 724	33 212 261 982	528 327 180	169 525 645 886

10 Intern aktuariell kontroll

Vi har diskuterat intern aktuariell kontroll med insatta på SPV samt erhållit diverse dokumentation.

Då området intern aktuariell kontroll är ett stort område väljer vi här att endast ta upp de viktigaste områdena och enbart förklara dem på en övergripande nivå.

10.1 Aktuariers roll

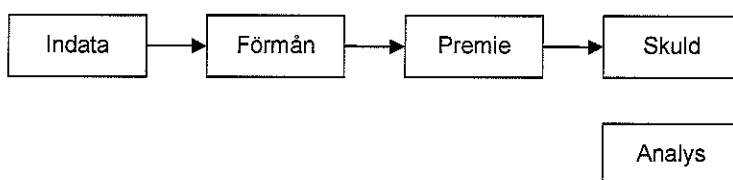
Det finns endast ett mycket övergripande dokument som beskriver aktuariens roll och ansvarsområden. Vi har däremot erhållit en inofficiell beskrivning av aktuarien vilka områden han ansvarar för och hur han rapporterar vidare sina förslag på antaganden, resultat, ser till att styrelsen blir korrekt informerad på diverse områden etc.

Bedömning

Vi föreslår därför att ett dokument upprättas och beslutas som detaljerat beskriver ansvarsområden och ordergång gällande samtliga, i dagsläget inofficiellt hanterade ansvarsområden.

Om det exempelvis åligger aktuarien att ansvara för att bolagets redovisade avsättning stämmer överrens med den försäkringstekniska utredningen och att beräkning har skett enligt de försäkringstekniska riktlinjerna föreslår vi att det framgår av aktuariens ansvarsbeskrivning.

10.2 Aktuariella system

De aktuariella systemen består av ett indata-system, ett förmånsberäkningssystem, ett premieberäkningssystem och ett skuldberäkningssystem i stordatamiljö. Dessutom finns ett fristående analysberäkningssystem.

10.3 Reservberäkningsprocessen

Här sammanfattar vi en förenklad bild av reservberäkningsprocessen.

Sektion Försäkringsteknik gör en beställning av reservberäkning där de i Windows-miljö anger parametrar som beräkningsdatum, riktlinjer (version av FTR/FTBU), bestånd etc.

Skuldberäkningssystemet genererar ett antal rådata-filer som sedan levereras till en dedikerad mapp. Förenklat beskrivet konverteras dessa sedan och sparas som Excelfiler av Försäkringsteknik. Därefter sker ett antal manuella steg för att sedan sparas in i en skuldmatris. Att detta utförs korrekt kontrolleras av en annan person än den som utfört arbetet, samt slutkontrolleras av ansvarig sektionschef.

Till skuldmatrisen läggs sedan till de manuella beräkningar som utförs aktuarien. Manuella beräkningar sker i Excelmiljö med VBA script och inbegriper nya åtaganden som inte hunnit implementeras, eller prioriterats bort att implementeras, i beräkningssystemet, Försäkringskassans nya ÖB-bestämmelser samt individer som av

någon anledning fallit bort i beräkningssystemet eller åtaganden som uppenbart är felberäknade. Utöver detta sker vissa kompletteringar för sk sk hemlisar (personer med skyddade identiteter). Här sker även manuella överföringar av data till Excel. Dessa Excel-filer sparas sedan i en dedikerad mapp med restriktioner vad gäller åtkomst mm.

Aktuarien gör även manuella beräkningar i samma Excel-baserade beräkningssystem på samtliga värderade åtaganden i syfte att säkerställa att systemet räknat rätt.

Ett antal dokumenterade beräkningskontroller existerar som vi avsiktligt har utelämnat att beskriva här.

Dokumentation hur skuldbeställning från Försäkringsteknik går till och de steg som sedan krävs för att resultera i en skuldmatrix har tidigare saknats men vi har, efter önskemål, erhållit en rutinbeskrivning för hantering av skuldbeställning för bestånd PA03. Rutinbeskrivningen som är daterad till 2008-09-26 är översiktlig och vi rekommenderar därför att en mer detaljerad och officiell dokumentation upprättas.

Samtliga poster som räknats av aktuarien beskrivs i den aktuarierapport som upprättas vid årsbokslut (en kortare variant upprättas även vid halvårsbokslut) och i försäkringsteknisk utredning som behandlar försäkringsrörelsen.

Aktuarierapporten innehåller även en beskrivning av det aktuariearbete som utförts vad gäller den beräknade pensionsskulden i SPV:s bokslut och innehåller aktuariens minnesanteckningar.

Den försäkringstekniska utredningen är indelad i två delar:

Del 1 visar försäkringsrörelsens ekonomiska ställning per bokslut uppdelad bl.a. i en IB-UB analys för respektive ingående rörelse. Del 2 utgör en skuldanalys av hela pensionsskulden. Beräkningar och analyser görs till största delen i SPV:s system. Vissa kompletteringsavsättningar görs av aktuarien. I samband med bokslut sammanfattas denna dokumentation och går till styrelsen.

Bedömning

Vi föreslår även att antalet manuella beräkningar bör ses över och i möjligaste mån förflyttas till beräkningssystemet.

Något aktuarieintyg upprättas inte heller vilket är brukligt i dessa sammanhang. Givet att det inskrivs i aktuariens rollbeskrivning att ansvara för att bolagets redovisade avsättning stämmer överrens med den försäkringstekniska utredningen och att beräkning har skett enligt de försäkringstekniska riktlinjerna rekommenderar vi att aktuarien vid årsbokslut, även fast denna inte har något skadeståndsansvar, upprättar ett aktuarieintyg av den enkla anledningen att det är kutym där man bedriver försäkringsrörelse.

Sammanfattningsvis kan sägas att det finns viss förbättringspotential gällande intern aktuariell kontroll och framförallt gällande dokumentation av sådan.

11 Erhållet material

I vår granskning har vi erhållit följande:

- Senaste version av Försäkringstekniska Riktlinjer
- Senaste version av Försäkringstekniskt Beräkningsunderlag
- Bilagor till Försäkringstekniskt Beräkningsunderlag
- Fil med summerade fribrev per 2008-06-30 fördelat på produkter och bestånd
- Premiereservberäkningar per 2008-06-30
- SPÅ-utredningen, SOU 1995:9 Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar
- Dokument "Diskussioner vid uppdatering av riktlinjer, beräkningsunderlag och villkor för SPV under hösten 2007" daterat 2007-09-06
- Dokument "Försäkringsvillkor för statens avtalsförsäkringar" daterat 2007-12-12
- Diverse produktbeskrivningar
- Aktuarierapport daterad 2008-02-12
- Dokument "Aktuariekommentarer till delårsbokslut" daterad 2008-07-10
- Dokument "Rutinbeskrivning av rutiner för hantering av skuld i PA 03" daterat 2008-09-26
- Dokument "Värdering av ÖB och ÖBF inom den statliga försäkringsrörelsen" daterad 2008-05-30
- Dokument "Kontroll av pensionsskuldberäkningar för PA03-kollektivet" daterat 2006-11-17
- Dokument "Sammanfattning – Försäkringsrörelsen och SPV" daterad 2008-02-12
- Dokument "Försäkringsvillkor för statens avtalsförsäkringar" daterat 2007-12-12

Albert Bergendal, Ernst & Young